

1 STEVIG IN JE SCHOENEN

Stevig in je schoenen staan. Dat is nodig als je een flinke wandeling gaat maken in een onbekend gebied. Je gaat natuurlijk goed voorbereid op pad. In je rugzak zit alles wat je nodig hebt. Je hebt de route goed bestudeerd. Je weet inmiddels de weg en het moet wel heel vreemd lopen, wil het mis gaan. Je weet de weg ... Tenminste, je dénkt dat je de weg weet.

Jouw leven lijkt ook wel op zo'n wandeling, bijvoorbeeld in de bergen, of in het bos. Je kinderjaren staan vooral in het teken van de juiste voorbereiding. Je gaat naar de basisschool, het voortgezet onderwijs en je kiest een vervolgopleiding, om uiteindelijk je plek in te nemen op de arbeidsmarkt en in de samenleving. Je leert ten slotte om op eigen benen te staan en je plaats in te nemen in de samenleving. Over deze samenleving en *jouw* entree en positie daarin, als christelijke jongere, gaat dit boekje.

De cijfers

Hoe ziet onze westerse samenleving eruit? In één woord: *seculier*. Na de Tweede Wereldoorlog begon

de massale leegloop van de kerken. De secularisatie heeft doorgezet. In 2015 waren er, volgens onderzoeksinstituut Ipsos en de Vrije Universiteit, voor het eerst méér atheïsten dan mensen die in God geloven. In Nederland geloofde enkele jaren geleden een op de zes mensen in God. Een kwart van de Nederlandse bevolking geeft nu (volgens de nieuwe cijfers) echter aan atheïst of agnost te zijn. De vorige meting (2012) toonde dat gelovigen een krappe meerderheid vormden. Tussen beide onderzoeken zitten slechts drie jaren. Deze cijfers maken duidelijk dat de Nederlandse samenleving veranderd is en dat deze verandering nog steeds doorgaat en zich in sneltreinvaart voltrekt. Cijfers zeggen echter niet alles. Achter elk getal zit een mens, met een ziel, met een eigen verhaal. Daarnaast moet ook de geschiedenis van onze samenleving verteld worden als een verhaal, om onze eigen tijd te doorzien.

Modern en postmodern

Wij leven als christen in deze seculiere samenleving. De toekomst van de kerken in Nederland ziet er niet rooskleurig uit, tenminste, als je er puur menselijk naar kijkt. Veel kerken kampen met vergrijzing. Veel kerkelijke gemeenten krimpen in hoog tempo. In de vier grote steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht wonen nog maar weinig christenen. Onze samenleving toont een grote veel-

kleurigheid aan meningen en ideeën. Tegelijk is het moderne, seculiere denken heel erg dominant. Sinds de opkomst van de *moderniteit* zijn mensen God uit het zicht verloren en staat de mensheid zelf voor de uitdaging om de werkelijkheid te begrijpen en vorm te geven. De kerk is de afgelopen eeuwen uitgedaagd door dit denken. De generaties vóór ons hebben zich hiertegen verweerd, maar waren tegelijk ook diep beïnvloed door de manier van denken van het modernisme. Inmiddels heeft het *postmodernisme* het modernisme afgepeld en worden wij uitgedaagd door het postmodernisme en het levensgevoel dat onze tijd kenmerkt.

Wat is postmodernisme?

Misschien zeg je: ‘Wat is postmodernisme eigenlijk? Het klinkt voor mij allemaal behoorlijk abstract.’ Eerlijk gezegd is het niet makkelijk om een goede definitie te geven van het postmodernisme. Zonder te begrijpen wat *modernisme* is, begrijp je niet wat *postmodernisme* is. Het moderne denken vindt zijn oorsprong in de Verlichting. Het modernisme is positief en gelooft in de onbeperkte mogelijkheden van het menselijke verstand. De moderne ideologieën vertelden het grote verhaal van de vooruitgang. In de eerste helft van de twintigste eeuw viel het modernisme echter in zijn eigen zwaard. De Eerste en Tweede Wereldoorlog maakten pijnlijk duidelijk

wat de schaduwzijde is van vooruitgang in kennis, techniek en welvaart. De ontwikkelingen op industrieel gebied werden ingezet om mensen zelfs bij massa's te vernietigen. Op de puinhopen van Auschwitz werd het postmodernisme geboren. De term postmodernisme dook voor het eerst in 1971 op en werd eerst alleen gebruikt om nieuwe stijlen in de kunst en de architectuur te duiden. Al snel werd de term ook gebruikt om ideeën te duiden. De term postmodernisme was nieuw, maar de gedachten en ideeën van het postmodernisme bestonden al veel langer. Daarvoor moet je zelfs terug naar de Romantiek van de negentiende eeuw.

Het postmodernisme is, zoals je zult begrijpen, veel *cynischer* dan het modernisme. Het rekent af met alle grote verhalen die vertelden hoe de wereld in elkaar steekt en die profeteerden dat het alleen maar beter zou worden. Het postmodernisme pelt alles af, tot je uiteindelijk niets overhoudt. Waarheid is belangrijk in het modernisme, maar een waarheidsclaim is voor postmodernisten altijd verdacht. Inmiddels denkt het merendeel van de Nederlanders op een postmoderne manier. Ze geloven niet meer in een uniek verhaal dat redding brengt en zoeken hun zingeving niet meer in politieke partijen of levensbeschouwelijke stromingen. Ze nemen het leven zoals het komt. Dat geeft spanning, want in deze samenleving worden wij als christen tot belijden geroepen!

Open wereld

Het is heel makkelijk om met de vinger naar de samenleving te wijzen, maar laten we beseffen dat wij er zelf ook deel van uitmaken. In de reformatorische kring zien we onszelf en onze eigen groepscultuur vaak bedreigd door ontwikkelingen van buitenaf. We vragen ons af welke ruimte we in de toekomst hebben om te zijn wie we willen zijn. We zien een seculiere storm opsteken die ons, als we niet oppassen, omverblaast. In een open, postmoderne samenleving kun je echter niet overeind blijven door je als groep terug te trekken. Tegen het moderne denken konden reformatorische christenen zich lang wapenen. Terwijl veel kerken leegstroomden, kreeg de reformatorische zuil vorm. Zuilvorming en ‘wij-zij’ denken paste helemaal in het modernisme. En het werkte. Maar het werkte steeds minder ... De wereld werd opener en jongere generaties raakten langzamerhand gewend aan het postmoderne denken in de samenleving. Het postmoderne levensgevoel heeft vat gekregen op de kerk. Misschien juist wel doordat wij het niet doorhadden. Het probleem van het postmodernisme zit namelijk ook in ons.

De zeef van satan

In de nacht waarin Jezus verraden werd sprak Hij tot Zijn discipel indringende woorden: ‘Simon, Simon, zie, de satan heeft ulieden zeer begeerd om te ziften

als de tarwe' (Luk. 22:31). Gods tegenstander be-geert de kerk van Christus te ziften op de zeef. Alle generaties vóór ons weten van verzoeking, struikelblokken en valkuilen. Ook nu ligt de kerk op de zeef van satan. Gods tegenstander richt zich vooral op jonge leden van de gemeente, want wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Een belangrijke zeef van onze tijd is die van het postmodernisme. Wie onze eigen cultuur leert begrijpen en ontmaskeren, herkent ook symptomen van besmetting bij zichzelf. Tegen het massieve modernisme kon de kerk zich massief wapenen. Lange tijd kon ook gedacht worden dat postmodernisme en kerk niets met elkaar te maken hebben. Het waren twee gescheiden werelden. Maar de vanzelfsprekendheid om onvoorwaardelijk te omarmen wat een dominee zegt is voorbij. De kerk speelt een minder belangrijke rol en we kiezen steeds vaker voor een eigen invulling van het geloof, die goed bij ons past. Het postmoderne denken, maar vooral ook het postmoderne levensgevoel trekt diepere sporen. Ook in de kerk van de Reformatie. En dit denken is minder helder te traceren. Wij denken postmodern, omdat dit de directe invloed van de cultuur is. De seculiere cultuur, gevormd door modernisme en postmodernisme, is niet iets dat alleen maar *tegenover* ons is, maar ook *in* ons is!

Levensgevoel

Ik wil proberen in drie woorden het postmoderne levensgevoel te duiden. De woorden zijn niet van mij, maar van filosoof en publicist Rob Wijnberg. Hij heeft zijn eigen generatie omschreven in drie uitroepen: 'Boeihuh, chilluh en pimpuh'. Deze woorden zijn niet nieuw, maar geven, volgens Wijnberg, wel aan hoe de postmoderne mens leeft. Hij schrijft dat wij niet geïnteresseerd in anderen zijn en ook niet worden uitgedaagd door idealen en grote verhalen (boeihuh). We zijn, als het even kan, geestelijk en lichamelijk passief (chilluh) en we zijn voortdurend bezig met ons eigen welzijn en image (pimpuh). Dit is een karikatuur van de zogenoemde generatie Y. Dit is mijn generatie, geboren tussen 1982 en 2001. Het is de generatie die je kunt omschrijven als een generatie die niet weet 'wanneer het feest stopt'. Ze kiezen voor de zelfbewuste leegte. Het is grenzeloos hedonisme, samengevat in het woord 'YOLO' - You Only Live Once. Ze hebben geen doelen en zien alles als een grap. Het geeft bewust een heel negatief beeld. Of deze omschrijving terecht is, laat ik nu even in het midden. De vraag is of dit alleen een soort jeugdcultuur is, of dat dit levensgevoel heel de samenleving doortrekt.

Er is ook een andere kant. We zijn inderdaad veel met onszelf bezig, maar dat kan ook heel serieus zijn. Waar het modernisme heel de mensheid een

opdracht gaf, is deze opdracht in het postmodernisme de opdracht van de individuele mens geworden. Er is heel veel aandacht voor gezond leven, eten, maar ook voor de ontwikkeling van onze eigen identiteit.

Kijken naar jezelf

Je kunt makkelijk zeggen dat mensen in de samenleving om je heen heel oppervlakkig leven en alleen maar oog hebben voor zichzelf. Dat is te negatief. Want, wat is de verklaring voor deze dingen? Ligt het niet aan de omgeving, waarin we opgroeien? Wordt de levensstijl van mensen niet bepaald door de context? Ik denk aan de prestatie maatschappij. Dit brengt veel druk met zich mee, maar ook angst en onvermogen om te voldoen aan de verwachtingen. Misschien vinden veel mensen, en vooral jongeren, het daarom lastig om interesse te tonen of zich ergens aan te binden.

Wijzen naar anderen, mensen in onze buurt of naar de samenleving, is altijd makkelijk. Te makkelijk. Maar ook jij en ik zijn kinderen van onze tijd. Dit vraagt om kritische zelfreflectie bij het licht van Gods Woord. Vraag je eens af: 'Hoe sta ik in het leven? Hoe postmodern is de kerk? Hoe ga ik om met de Bijbel? Geloof ik werkelijk dat God er is en in alle dingen van het leven gekend en gediend wil worden? Leef ik enkel bij de waarheid die voor mij

goed voelt? Hoe denk ik diep in mijn hart over zonde en schuld? Welk doel heb ik in mijn leven? Waar leef ik uiteindelijk voor?’ Het gevaar dat dreigt is een eigen, postmodern evangelie; een evangelie dat fijn is, maar dat óns het leven niet meer kost.

Voetstappen

‘Simon, Simon, zie de satan heeft ulieden zeer begeerd om te ziften als de tarwe.’ Petrus kon zich op dat moment niet indenken wat de waarheid van die woorden zou zijn en zei: ‘Heere, ik ben bereid met U ook in de gevangenis en in de dood te gaan.’ Petrus overschatte zijn eigen kracht en onderschatte de zeef van satan. Diezelfde nacht kwam hij op die zeef terecht en deed wat hij voor onmogelijk hield. Hij zwoer Jezus niet te kennen! Jezus, Die hem liefhad en ook voor hem de dood in zou gaan. Jezus, Die aan de waarschuwing had toegevoegd: ‘Maar Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude.’ Later, in zijn eerste algemene zendbrief, schrijft de apostel Petrus: ‘Zijt nuchter en waakt; want uw tegenpartij, de duivel, gaat om als een briesende leeuw, zoekende wien hij zou mogen verslinden. Denwelken wederstaat, vast zijnde in het geloof, wetende dat hetzelfde lijden aan uw broederschap, die in de wereld is, volbracht wordt’ (1 Petr. 5:8-9). Het is van alle tijden dat de kerk niet moet rekenen op al te veel vriendelijkheid in de wereld. Juist niet.

Lijden hoort bij de volgelingen van Jezus. Wie door genade de dood van Christus gelijkvormig wordt, sterft voortdurend in deze wereld. Genade is niet goedkoop, maar duur. Het heeft God Zijn eniggeboren Zoon gekost en Christus het leven. Genade moet héél ons leven doortrekken, of het is geen genade. Genade is geen blad in het herfstbos van ons leven, waarnaast nog allerlei andere blaadjes liggen. Nee, genade is vrij, maar brengt ons tegelijk in het spoor van de voetstappen van Christus.

Weerstand bieden, *stevig in je schoenen staan*, hoort bij het leven van een christen. Christenen vechten tegen de wereld, de zonde en hun eigen vlees. De kiem daarvan ligt bij de verandering van je hart, de kern van waaruit je leeft. Daar is de Bijbel heel duidelijk in. Alléén als het Woord, als het zaad van de wedergeboorte, door de Heilige Geest, je hart vernieuwd heeft, kun je stevig in je schoenen staan. De verbinding met Christus vormt het hart van het christelijk geloof. Dat stempelt ook het denken en handelen van een christen.

Denken

Maar er is méér. Je staat absoluut steviger in je schoenen als je, naast kennis van je eigen achtergrond, ook kennis hebt van de geschiedenis en de ideeën die dominant zijn in onze westerse samenleving. Stevig in je schoenen staan betekent niet al-

leen uitkomen voor je christen-zijn. Dat is het begin nog maar. Mensen zien al snel aan je wat voor achtergrond je hebt. Misschien merken ze dit nog wel eerder dan jij denkt. Denk niet dat je weerbaar bent omdat je geleerd hebt assertief te zijn. Het gaat in dit boekje ook vooral om jouw manier van *denken*. Heel je denken moet gereformeerd worden en uiteindelijk moeten alle facetten van ons leven gestempeld worden door de navolging van Christus. Beking, als voortgaand proces, heeft hier een centrale plaats en die begint bij de vernieuwing van ons binnenste. De Statenvertaling spreekt over een vernieuwing van ons ‘gemoed’. Je komt dit woord bijvoorbeeld tegen in Romeinen 12 vers 2 en Efeze 4 vers 23. Later kom ik terug op de betekenis van deze teksten. Het woord ‘gemoed’ kun je ook vertalen met de vernieuwing van je manier van denken. Je gedachten zijn heel bepalend en komen op uit je hart.

Je kunt opgroeien in de kerk, je netjes voegen in deze traditie, theologisch de eindjes op de juiste manier aan elkaar knopen, maar tegelijk kun je tot in het diepst van je hart een postmodernist zijn. Daarom is het zo belangrijk dat je goed afweegt waar jij je door laat beïnvloeden. Je woordkeuze, je gevoelens, je denken worden bepaald door de dingen die jij ziet en leest.

En verder ...

In dit boek wil ik samen met jou onderzoeken wat de relatie is tussen de postmoderne samenleving en het christelijk geloof en dat wil ik ook verder uitwerken. Daarvoor wil ik eerst inzoomen op onze samenleving en het postmoderne denken. Daarna behandel ik in hoofdstuk 3 de geschiedenis van het denken. Hoe heeft het denken zich ontwikkeld en waarom is onze samenleving seculier en postmodern geworden? De tweede helft van het boekje gaat dieper in op de vragen die deze dingen oproepen voor christenen en voor jou persoonlijk.

Verwacht niet dat dit boek allerlei sluitende antwoorden of oplossingen geeft. Het geeft je wel aanzetten om verder te denken. En ik moedig je aan om daar veel mee bezig te zijn. Ontwikkel voor jezelf een totaal christelijke manier van denken. Laat alles in je leven in het teken staan van het leven met de Heere. Dit boek is geen klassiek apologetisch werk, waarin je handvatten krijgt om het geloof te verdedigen en uit te leggen. Het richt zich meer op je denken en doen als christen.

